

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 12 juni 1945 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss ändring
av 5 § lagen om barnbidrag.*

I två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 302 av fru *Rönn-Christiansson m. fl* och nr 424 av herr *Andersson i Alfredshem m. fl.*, vilka motioner behandlats av andra lagutskottet, ha anmärkningar riktats mot den i 5 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag givna regeln om avdrag i vissa fall från barnbidrags maximibelopp.

Nämnda lagrum har följande lydelse:

Överstiger moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst 750 kronor i ortsgrupp 1, 1 000 kronor i ortsgrupp 2 och 1 250 kronor i ortsgrupp 3, eller har den arbetsoförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1 200 kronor i ortsgrupp 2 och 1 500 kronor i ortsgrupp 3, minskas barnbidraget med sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp.

I *motionen II: 302* har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagrummet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Överstiger moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst 1 500 kronor i ortsgrupp 1, 2 000 kronor i ortsgrupp 2 och 2 500 kronor i ortsgrupp 3, eller har den arbetsoförmögne, därest han är gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 1 800 kronor i ortsgrupp 1, 2 400 kronor i ortsgrupp 2 och 3 000 kronor i ortsgrupp 3, minskas barnbidraget med fem tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp.

Förslaget innebär, att de i lagrummet angivna beloppen skulle fördubblas samt att avdragsfaktorn $\frac{6}{10}$ skulle sänkas till $\frac{5}{10}$.

I *motionen II: 424* har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av lagrummet, att den inkomst, vid vilken barnbidrag skall börja minskas, höjes med skäligt belopp. I motiveringen hänföra sig motiönärerna endast till de för ensamstående försörjare bestämda beloppen.

Beträffande motiveringen för yrkandena får utskottet hänvisa till motiönerna.

Barnbidrag utgår — förutom till föräldralöst barn — i vissa i lagen angivna fall till barn, vars fader eller adoptivfader avlidit eller vars fader, styvfader, moder, adoptant eller adoptants make är arbetsoförmögen.

I de sist nämnda fallen utgör barnbidragets årliga belopp

	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
för ett barn	240 kr.	300 kr.	360 kr.
» två »	420 »	525 »	630 »
» tre »	600 »	750 »	900 »
» varje barn däröver ytterligare ..	120 »	150 »	180 »

Dessa belopp skola emellertid, då försörjarens eller försörjarnas årsinkomst överstiger visst belopp, minskas på sätt framgår av det ovan återgivna stadgandet i 5 § 2 mom. andra stycket. Årsinkomsten uppskattas enligt samma grunder som gälla för uppskattning av avdragsfri inkomst enligt lagen om folkpensionering. Har inkomst, efter vilken barnbidrag blivit bestämt, sedermera ökats till sådant belopp, att rätt till barnbidrag ej längre föreligger, indrages barnbidraget. Sker eljest mera väsentlig ändring i den inkomst, efter vilken barnbidrag blivit bestämt, må barnbidraget i enlighet därmed ökas eller minskas.

Till de enligt lagen om barnbidrag uträknade beloppen kommer dyrtidstillägg.

Lagen om barnbidrag antogs 1937. Enligt lagens ursprungliga lydelse var den avdragsfria inkomsten för ensamstående försörjare 600 kronor i ortsgroup 1, 800 kronor i ortsgroup 2 och 1 000 kronor i ortsgroup 3 samt för gift försörjare 900 kronor i ortsgroup 1, 1 125 kronor i ortsgroup 2 och 1 350 kronor i ortsgroup 3. Avdragsfaktorn vid högre inkomst var $\frac{7}{10}$.

De nuvarande bestämmelserna tillkommo genom lagändring 1942, då alltså den avdragsfria inkomsten höjdes och avdragsfaktorn sänktes. Det må anmärkas, att samtidigt genomfördes en sänkning av avdragsfaktorn för beräknande av tilläggspension enligt lagen om folkpensionering från $\frac{7}{10}$ till $\frac{5}{10}$.

Till grund för 1942 års ändringar i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag låg ett av socialvårdskommittén utarbetat förslag (bilaga till propositionen 1942/232). Beträffande lagen om barnbidrag framhöll kommittén bl. a., att de i 5 § 2 mom. andra stycket angivna beloppen för avdragsfri inkomst syntes även under mera normala ekonomiska förhållanden vara väl snävt tillmätta. Redan av detta skäl torde en förhöjning vara motiverad. De ökade arbetslönerna och levnadskostnaderna utgjorde ett ytterligare skäl för att en revision av lagen komme till stånd. Särskilt gällde detta beträffande beräknande av inkomst för barnbidrag till änkors barn. Det torde emellertid av praktiska skäl vara olämpligt att införa olika inkomstgränser för olika kategorier av försörjare. Vid övervägande av de olika skäl som kunde anföras för en större eller mindre förhöjning stannade kommittén vid att föreslå, att den avdragsfria inkomsten skulle förhöjas med omkring 25 % eller till respektive 750, 1 000 och 1 250 kronor för ensamstående försörjare samt den

avdragsfria inkomsten för gift försörjare bestämmas till nyss nämnda belopp förhöjda med 20 % eller till respektive 900, 1 200 och 1 500 kronor.

Om den nuvarande $\frac{7}{10}$ -regeln mildrades liksom för tilläggs pensionärerna till $\frac{5}{10}$ -regel, kunde denna ändring, enligt vad socialvårdskommittén vidare anförde, tillsammans med förhöjningen av den avdragsfria inkomsten komma att medföra, att barnbidrag komme att utgå till försörjare med jämförelsevis stora inkomster. Då lagändringen avsåge att förbättra försörjningsmöjligheten för de ekonomiskt svagaste änkorna och invaliderna, syntes inga avgörande invändningar kunna göras mot att avdragsregeln skärptes för dem, som hade en relativt hög inkomst. Av dessa skäl föreslog kommittén införande av följande avdragsregel. Överstege moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst 750 kronor i ortsgrupp 1, 1 000 kronor i ortsgrupp 2 och 1 250 kronor i ortsgrupp 3 eller hade den arbetsoförmögne, därest han vore gift, tillsammans med sin hustru en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgrupp 1, 1 200 kronor i ortsgrupp 2 och 1 500 kronor i ortsgrupp 3, skulle barnbidraget minskas med följande tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstege sagda belopp, nämligen med fem tiondelar av överskjutande beloppet i den mån det icke överstege 400 kronor, med sex tiondelar i den mån beloppet överstege 400 men icke 800 kronor och med sju tiondelar i den mån det överstege 800 kronor.

I propositionen yttrade departementschefen, att det otvivelaktigt förelåge vissa svårigheter att, innan socialvårdskommitténs mera omfattande förslag förelåge, taga ställning till de detaljändringar, om vilka vore fråga. Då emellertid de i 5 § 2 mom. angivna beloppen enligt departementschefens mening måste anses vara redan för normala ekonomiska förhållanden alltför låga, då vidare de ändringsförslag därutinnan, som socialvårdskommittén framlagt, syntes försiktigt avvägda samt då slutligen ändringsförslagen icke torde föregripa socialvårdskommitténs kommande förslag i ämnet, funne departementschefen sig kunna tillstyrka, att kommitténs förslag till ändring av de i nyssnämnda paragraf angivna beloppen genomfördes. I likhet med pensionsstyrelsen ansåge departementschefen däremot, att socialvårdskommitténs förslag rörande ändring av avdragsfaktorn icke borde godtagas. Samma faktor borde gälla för alla inkomstintervaller, och den borde, med hänsyn till inkomstbeloppens höjd, icke sättas så låg som $\frac{5}{10}$ utan i enlighet med pensionsstyrelsens förslag därutinnan fastställas till $\frac{6}{10}$.

Kungl. Maj:ts förslag tillstyrktes av sammansatt stats- och andra lagutskott (utlåtande nr 2) och antogs av riksdagen.

Till jämförelse må anmärkas, att den avdragsfria inkomsten för beräkande av bidragsförskott enligt *lagen den 11 juni 1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn* är högre än den som gäller i fråga om barnbidrag. Sålunda skall minskning av bidragsförskott icke äga rum med mindre än att moderns årsinkomst överstiger 1 000 kronor i ortsgrupp 1, 1 250 kronor i

ortsgrupp 2 och 1 500 kronor i ortsgrupp 3 eller, om modern är gift, hon tillsammans med mannen har en årsinkomst överstigande 1 400 kronor i ortsgrupp 1, 1 700 i ortsgrupp 2 och 2 000 kronor i ortsgrupp 3. Avdragsfaktorn är även i bidragsförskottslagen $\frac{6}{10}$.

I den första bidragsförskottslagen av år 1937 voro beloppen för avdragsfri inkomst desamma som i lagen om barnbidrag i dess ursprungliga lydelse. I det förslag till ändrad bidragsförskottslag (SOU 1942: 29), som lades till grund för 1943 års lagstiftning, anförde socialvårdskommittén att man, när det gällde att bestämma gränsen för avdragsfri inkomst enligt bidragsförskottslagen, icke syntes kunna stanna vid samma belopp som de i lagen om barnbidrag upptagna. Härom yttrade kommittén:

Vad först beträffar *ensamstående moder*, måste hänsyn tagas till att det här till stor del rör sig om kvinnliga yrkesutövare med lön huvudsakligen i form av naturaförmåner. Uppskattas dessa förmåner, såsom sker vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, till ett relativt högt belopp, utestängas i stor utsträckning denna kategori kvinnor från möjlighet att erhålla bidragsförskott. Väl har man i gällande lagstiftning sökt afhjälpa ett sådant förhållande genom att införa en särskild regel om värdering av naturaförmåner. Denna regel har emellertid i praktiken ofta visat sig besvärlig att tillämpa. Den innebär också på sätt och vis en orättvisa i förhållandet mellan dem som åtnjuta och dem som icke åtnjuta naturaförmåner. Det synes därför lyckligast, om man kunde helt slopa denna regel och i stället göra en ytterligare höjning av den avdragsfria inkomsten.

Rent formellt skulle väl därigenom ogifta mödrar och frånskilda eller därmed jämställda hustrur få en gynnsammare ställning än den änkor intaga enligt lagen om barnbidrag. Denna gynnsammare ställning skulle emellertid i själva verket i stort sett vara endast skenbar, vilket förhållande sammanhänger därmed, att uppskattningen av ankans årsinkomst sker efter de i lagen om folkpensionering angivna grunderna. Såsom hennes årsinkomst anses sålunda vad hon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Här finnes sålunda — i motsats till vad som är förhållandet enligt bidragsförskottslagen, där taxeringen av redan uppburen inkomst är helt avgörande — i allmänhet utrymme för en skälighetsbedömning, vilken i de flesta fall helt naturligt torde verka därhän att ankans antagna blivande årsinkomst uppskattas relativt sett ganska lågt. Det må även framhållas, att värderingen av naturaförmåner jämlikt folkpensioneringslagen sker efter särskilt fastställda regler, enligt vilka sådana förmåner åsättas förhållandevis låga värden. En högre avdragsfri inkomst i fråga om bidragsförskottslagen kan slutligen motiveras därmed, att det här principiellt icke är fråga om understöd i egentlig mening utan om förskott, som återkräves av den underhållsskyldige. De praktiska olägenheter, som kunna uppstå genom förekomsten av olika inkomstgränser i de båda lagarna, förefalla ej att vara så betydande, att de böra få hindra en i och för sig lämplig avvägning av avdragsfria inkomsten i förevarande fall. Med stöd av det anförda föreslår kommittén, att den avdragsfria inkomsten beträffande ensamstående moder höjes till resp. 1 000 kronor, 1 250 kronor och 1 500 kronor.

Även beträffande *äktamakar* syntes den avdragsfria inkomsten böra sättas högre än i lagen om barnbidrag, och höjningen torde böra göras rela-

tivt sett större än den höjning, som föresloges för ensamstående moder. Skälen härtill vore följande:

Det är att märka, att när det gäller lagen om barnbidrag den inkomst, som utgöres av invalids folkpension, icke skall avdragas. Någon motsvarande lättnad lämnas icke enligt bidragsförskottslagen. Även ur befolkningspolitisk synpunkt är det önskvärt, att den avdragsfria inkomsten är jämförelsevis hög, då modern ingått äktenskap med en arbetsför man. En alltför låg inkomstgräns är nämligen ägnad att motverka sådana i och för sig önskvärda äktenskaps ingående. Det har från flera håll uppgivits, att bidragsförskottslagen redan i viss mån haft en mindre lycklig inverkan i angivna hänseende. Slutligen må påpekas, att i bidragsförskottsfallen mannen icke är fader till barnet i fråga, något som däremot oftast är händelsen i de fall, där barnbidrag utgår till barn, vars moder är gift med arbetsoförmögen man. Mannens underhållsskyldighet gentemot barnet måste anses vara av en i viss mån annan och högre valör i de fall, där mannen är fader till barnet. — Med hänsyn till det anförda föreslår kommittén, att avdragsfria inkomsten beträffande makar höjes till resp. 1 400 kronor, 1 700 kronor och 2 000 kronor.

I den proposition (1943/183), varigenom förslag till bidragsförskottslag förelades riksdagen, anslöt sig departementschefen till socialvårdskommitténs förslag.

I två i anledning av propositionen väckta motioner yrkades, att den avdragsfria inkomsten måtte höjas än mera.

Ärendet behandlades av andra lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 28) anförde:

Det kan naturligtvis diskuteras, var gränsen för den avdragsfria inkomsten skall sättas. De i propositionen föreslagna bestämmelserna innebära en väsentlig förbättring huvudsakligen för mödrar, i vilkas avlöning ej ingå naturaförmåner. Därmed torde möjlighet till hjälp hava skapats för de mest behjärtansvärda fallen. Att såsom föreslagits i motionerna höja gränserna för avdragsfri inkomst än ytterligare synes för närvarande ej vara motiverat. Därigenom skulle barn, vars moder eller moder och styvfader hava relativt höga inkomster, i fråga om bidragsförskottets belopp kunna bli jämfäställt med barn, vars moder eller moder och styvfader lida brist på det nödvändigaste. Så länge hjälpen åt de sämst ställda är maximerad, är det enligt utskottets åsikt ej riktigt att i en lag, vars ändamål är att bereda möjlighet till hjälp i nödlägen, fastställa alltför vida gränser för avdragsfri inkomst. På grund härav får utskottet avstyrka bifall till motionerna om ytterligare höjning av dessa gränser.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Utskottet. I fall då barnbidrag skall utgå för barn, som icke är föräldralöst, skall det i lagen om barnbidrag angivna maximibeloppet minskas, då försörjarens årsinkomst överstiger visst belopp. Den nu gällande regeln härom har återgivits ovan å s. 4.

I förevarande motioner har yrkats, att beloppen för den avdragsfria inkomsten måtte höjas, och i motionen II: 302 därjämte, att avdragsfaktorn måtte sänkas från $\frac{6}{10}$ till $\frac{5}{10}$.

Jämväl enligt utskottets åsikt äro beloppen för den avdragsfria inkomsten alltför låga. Detta gäller särskilt beträffande bidrag till barn, vars moder är ensamstående och har en relativt fast kontant arbetsinkomst. I sådant fall synes icke finnas något avsevärt utrymme för en skälighetsbedömning, enligt vilken hennes blivande årsinkomst skulle kunna uppskattas förhållandevis lågt. Utskottet finner alltså en höjning av beloppen för den avdragsfria inkomsten påkallad. En sådan höjning skulle få karaktär av provisorium i avvaktan på en kommande omreglering av hela barnbidragssystemet. Med hänsyn härtill torde höjningen böra avvägas så, att den icke kommer att föregripa den slutliga utformningen av bestämmelserna angående de förmåner som de nu bidragsberättigade barnen komma att åtnjuta. Då detta avvägningsspörsmål kräver närmare utredning, vill utskottet föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning samt utarbetande av förslag angående höjning av beloppen för avdragsfri inkomst.

Vad härefter angår frågan om sänkning av avdragsfaktorn må erinras om att denna är densamma i lagen om barnbidrag och i bidragsförskottslagen. Med hänsyn bland annat härtill torde med en omprövning av detta spörsmål böra tillsvidare anstå.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om skyndsamt utredning beträffande frågan om höjning av de i lagen om barnbidrag stadgade beloppen för avdragsfri inkomst samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda; samt

B. att motionen II: 302, i den mån den icke besvarats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 juni 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Holmbäck*, *Sten**, *Carl Eric Ericsson*, *Hallagård*, *Nils Elovsson** och *Hagman**;

från andra kammaren: herrar *Pettersson* i Hällbacken*, *Nilson* i Eskilstuna, *Cruse**, fru *Johansson*, herrar *Witzell*, *Håstad*, *Carlsson* i Bakeröd* och *Andersson* i Alfredshem*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.